

Feliks Nowowiejski - wszechstronny polski twórca

- [Feliks Nowowiejski - wszechstronny polski twórca](#)

Feliks Nowowiejski - wszechstronny polski twórca

Ważne daty

1877 – rok urodzenia Feliksa Nowowiejskiego, Wartembork (obecnie Barczewo na Warmii)

1898 – I nagroda stowarzyszenia The British Musician na konkursie kompozytorskim w Londynie za utwór *Pod sztandarem pokoju*

1898 – rozpoczęcie studiów w Konserwatorium Sterna w Berlinie

1900-02 – nauka kompozycji w klasie Maxa Brucha w Meisterschule Königliche Akademie der Künste w Berlinie oraz studia z zakresu muzykologii i estetyki w Friedrich Wilhelm Universität

1904-06 – kontynuacja studiów kompozytorskich w Berlinie

1910 – skomponowanie *Roty* do wiersza Marii Konopnickiej dla uświetnienia 500-lecia bitwy pod Grunwaldem i odsłonięcia pomnika Władysława Jagiełły

1924 – powstanie opery *Legenda Bałtyku*

1929 – słynne wykonanie *Psalmu 136 Jeruzalem – Ojczyzna* z chórem złożonym z 20 tysięcy śpiewaków podczas jednego ze zjazdów śpiewaczych w Poznaniu

1931 – przyznanie honorowego członkostwa The Organ Music Society w Londynie

1935 – otrzymanie godności Szambelana Papieskiego

1946 – rok śmierci Feliksa Nowowiejskiego, Poznań

Scenariusz lekcji dla nauczyciela

Źródło: online skills, cc0.

I. Muzyka w ujęciu historycznym – periodyzacja, język, właściwości i charakterystyka.

8. Muzyka XX i XXI wieku. Uczeń:

4) omawia polską muzykę XX wieku i jej twórców, dokonując klasyfikacji zgodnie ze stylami i kierunkami: Feliks Nowowiejski.

III. Tworzenie wypowiedzi związanych z historią i kulturą muzyczną. Uczeń:

1. wypowiada się w formie ustnej (np. dyskusja, prezentacja, debata) i/lub pisemnej (np. esej, referat) o dziełach muzycznych w oparciu o podstawową terminologię.

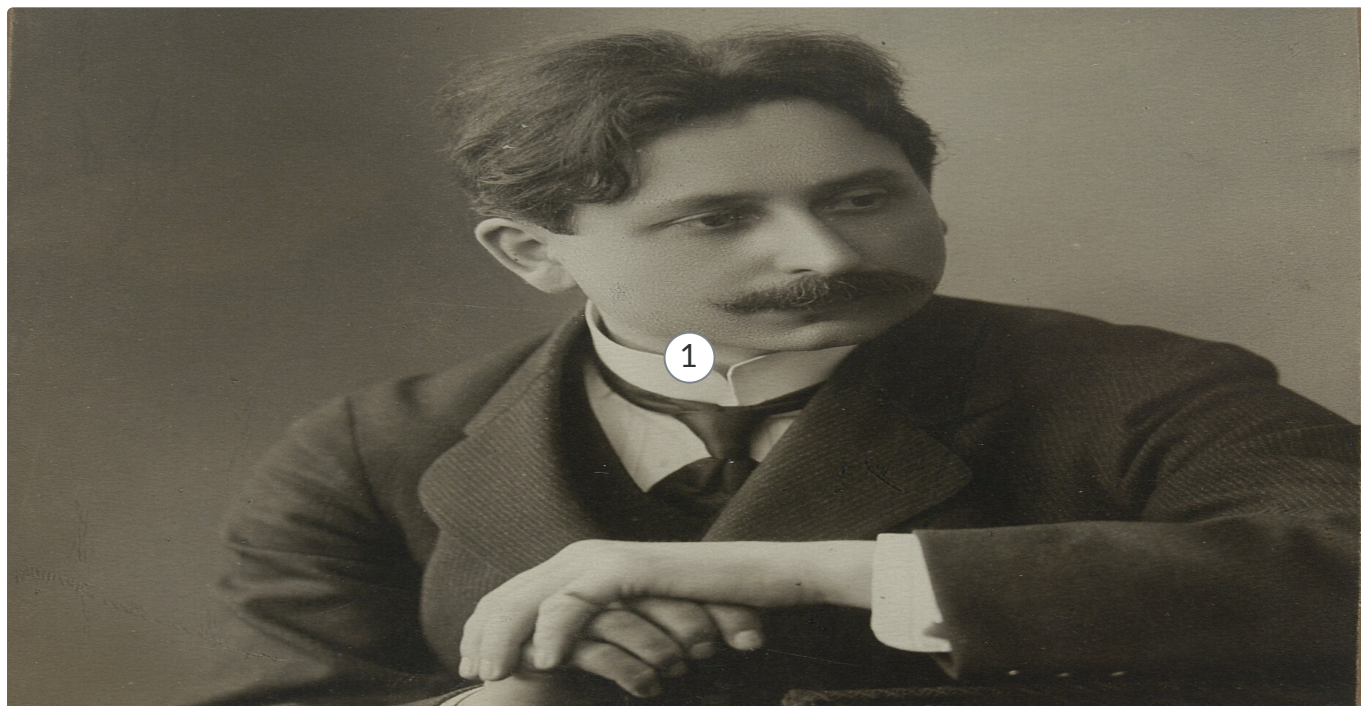
Nauczysz się

opowiadać o biografii Feliksa Nowowiejskiego;

charakteryzować dzieła Nowowiejskiego;

wymieniać najważniejsze aspekty twórczości kompozytora.

Biografia Feliksa Nowowiejskiego

1

Utwór: *IX Symfonia organowa*, cz. III (fragment), autorstwa Feliksa Nowowiejskiego

Wykonawca: Muzycy z Akademii Muzycznej im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/PjdZtE4h>

Zakład fotograficzny „Adela” z Krakowa, Portret Feliksa Nowowiejskiego, po 1908, Biblioteka Narodowa w Warszawie, polona.pl, domena publiczna (ilustracja); Feliks Nowowiejski, „IX Symfonia organowa”, cz. III (fragment), Akademia Muzyczna im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy (AMFN), CC BY 3.0

Feliks Nowowiejski to wszechstronny polski kompozytor, żyjący w latach 1877-1946. Przez wiele lat kształcił się w różnych ośrodkach muzycznych. Początkowo uczęszczał do Szkoły Muzycznej w Świętej Lipce, gdzie uczył się teorii muzyki oraz gry na kilku instrumentach – fortepianie, skrzypcach, wiolonczeli, waltorni i organach (1887-1893). Po ukończeniu nauki w Świętej Lipce przeniósł się z rodziną do Olsztyna, gdzie występował w orkiestrze pułku grenadierów. Od 1898 uczył się m. in. kontrapunktu, kompozycji, gry na organach i wiolonczeli w Konserwatorium Sterna w Berlinie,

a następnie przeniósł się do Olsztyna, gdzie pełnił funkcję organisty w kościele św. Jakuba (1989-1900). Kolejnym ważnym etapem edukacyjnym w jego życiu był trzymiesięczny kurs z chorału gregoriańskiego i polifonii w Ratyzbonie oraz studia kompozytorskie w klasie Maxa Brucha w Meisterschule Königliche Akademie der Künste w Berlinie oraz studia z muzykologii i estetyki w Friedrich Wilhelm Universität.

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D9IghcXib>

Feliks Nowowiejski, „Walc” ze zbioru „Utwory na fortepian”, AMFN, CC BY 3.0

Utwór: „Walc” ze zbioru „Utwory na fortepian”, autorstwa: Feliks Nowowiejski, wykonanie: Muzycy z Akademii Muzycznej im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy. Kompozycja posiada umiarkowane tempo. Cechuje się spokojnym charakterem.

1

Max Bruch

2

Ignacy Jan Paderewski

3

Antonin Dvorák

4

Gustav Mahler

Wizerunki wybitnych kompozytorów XX wieku, których Feliks Nowowiejski miał okazję poznać osobiście, wikipedia, scdn.co, ocdn.eu, CC BY 3.0

Na początku XX wieku artysta odbył liczne podróże, m. in. do Niemiec, Czech, Austrii, Włoch, Francji, Belgii czy Afryki, gdzie spotkał znakomitych kompozytorów, takich jak: Gustav Mahler czy Antonin Dvořák. Feliks Nowowiejski w latach 1904-1906 postanowił kontynuować studia w zakresie kompozycji u Maxa Brucha w Berlinie.

Po zakończeniu edukacji kompozytor osiadł w Krakowie, gdzie pełnił funkcję dyrektora artystycznego Towarzystwa Muzycznego, ale działał także jako kompozytor, dyrygent i organista. Ważnym wydarzeniem w życiu kompozytorskim Feliksa Nowowiejskiego było stworzenie *Roty* do wiersza Marii Konopnickiej dla uświetnienia 500-lecia bitwy pod Grunwaldem i odsłonięcia pomnika Władysława Jagiełły. Rok później odbyły się zaślubiny kompozytora z Elżbietą Mironow-Mirocką, z którą miał pięcioro dzieci i która wspierała swojego męża w działalności artystycznej.

W czasie I wojny światowej Nowowiejski chronił się przed frontem grając w berlińskiej orkiestrze garnizonowej. Po zakończeniu wojny otrzymał od Maxa Regera propozycję objęcia klasy kompozycji w Konserwatorium Muzycznym w Lipsku, jednak w 1919 zamieszkał w Poznaniu, gdzie działał na wielu różnych obszarach działalności artystycznej - wykładał w Państwowym Konserwatorium Muzycznym w Poznaniu (1920-1930), komponował, dyrygował, organizował liczne koncerty i sam grał na organach w różnych salach koncertowych. W 1929 odbyło się słynne wykonanie utworu Nowowiejskiego pod jego kierownictwem - Psalmu 136 *Jeruzalem - Ojczyzna* z chórem złożonym z dwudziestu tysięcy śpiewaków podczas jednego ze zjazdów śpiewaczych. Warto wspomnieć, że w latach 1935-1939 Nowowiejski prowadził Miejską Orkiestrę Symfoniczną w Poznaniu, propagując wykonania polskiej (m. in. twórczości Tadeusza Szeligowskiego czy Stefana Bolesława Poradowskiego) i zagranicznej muzyki współczesnej.

1

Utwór: *Rozumiem fal mowę* op. 16 nr 5 na głos i fortepian, autorstwa Feliksa Nowowiejskiego

Wykonawca: Muzycy z Akademii Muzycznej im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/PjdZtE4h>

Okładka zeszytu z publikacjami Feliksa Nowowiejskiego: „Rozumiem fal mowę” i „Gdy szedłem wśród doliny”,
bibliotekapiosenki.pl, CC BY 3.0 (ilustracja); Feliks Nowowiejski, „Rozumiem fal mowę” op. 16 nr 5, na głos i fortepian,
AMFN, CC BY 3.0

Nagrody kompozytora

Feliks Nowowiejski był niezwykle utalentowanym kompozytorem, który zdobywał liczne laury na konkursach kompozytorskich. Wśród jego najważniejszych osiągnięć warto wymienić: I nagrodę stowarzyszenia The British Musician na konkursie kompozytorskim w Londynie za utwór *Pod sztandarem pokoju* (1898), Nagrodę im. Giacomo Meyerbeera - Prix de Rome za [oratorium](#) *Powrót syna marnotrawnego*, *Uwerturę romantyczną*, a następnie *Symfonię a-moll* i *Symfonię h-moll* nr 1 (1902 oraz 1904), Nagrodę im. Ludwiga van Beethovena w Bonn (ufundowaną przez Ignacego Jana Paderewskiego) za uwerturę *Swaty polskie*, I Nagrodę na konkursie kompozytorskim we Lwowie za utwór *Żałobny pochód Kościuszki na Wawel* (1907), Nagrodę na konkursie kompozytorskim we Lwowie z okazji 100. rocznicy urodzin Fryderyka Chopina za pieśń solową *Zagasy już* (1910) czy I nagrodę na konkursie lwowskiego *Echa* za utwór choralny *Danae* (1914). Feliks Nowowiejski otrzymał także wiele

prestiżowych odznaczeń, jak np. honorowe członkostwo The Organ Music Society w Londynie (1931), Państwową Nagrodę Muzyczną (1935), godność [Szambelana Papieskiego](#) (1935) oraz Krzyż Komandorski Orderu *Polonia Restituta* (1936).

1

Utwór: *VII Symfonia organowa*, nr 8 (fragment), autorstwa Feliksa Nowowiejskiego

Wykonawca: Muzycy z Akademii Muzycznej im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy

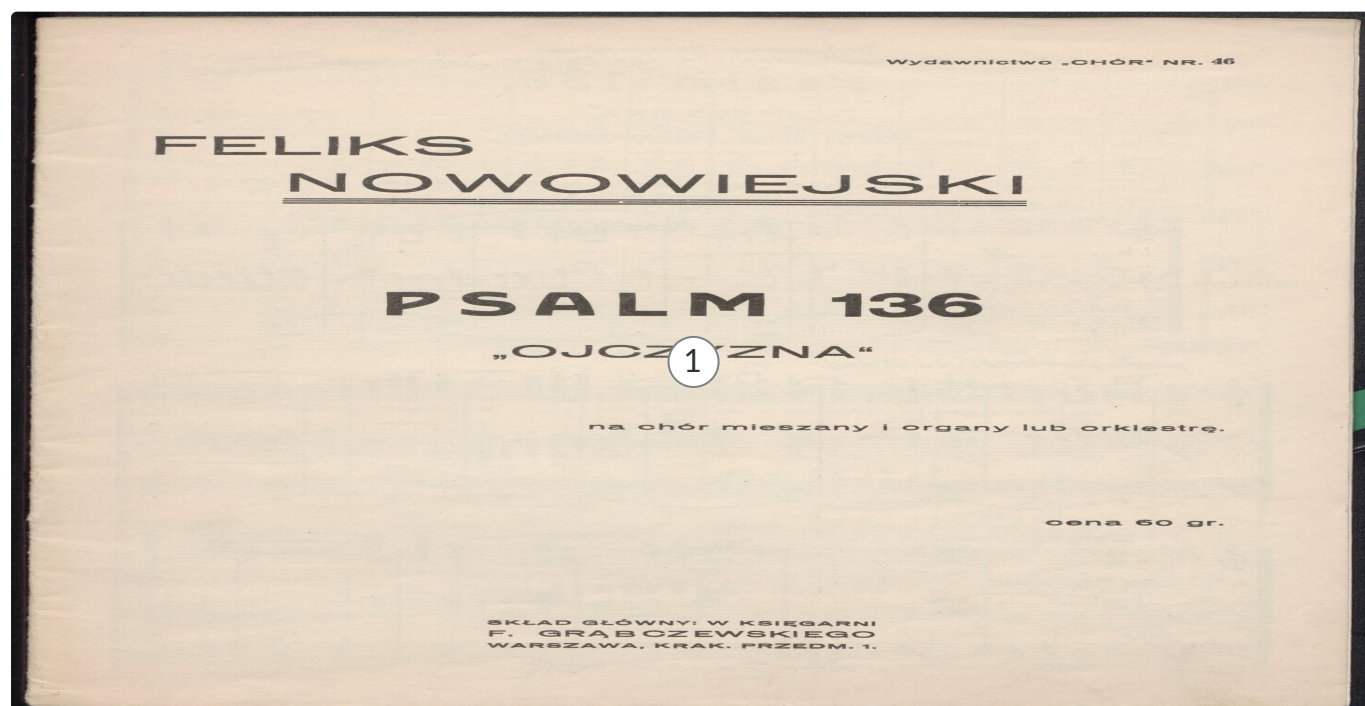
Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/PjdZtE4h>

Feliks Nowowiejski, lata 20. XX wieku, Archiwum rodziny Nowowiejskich, cyryl.poznan.pl, CC BY 3.0 (ilustracja); Feliks Nowowiejski, „VII Symfonia organowa”, nr 8 (fragment), AMFN, CC BY 3.0

Twórczość muzyka

W dorobku kompozytorskim Feliksa Nowowiejskiego odnajdziemy wiele **utworów organowych**. Warto podkreślić, iż artysta występował czynnie jako organista w kraju i za granicą, miał także dużą łatwość improwizacji. W swych kompozycjach potrafił w znakomity sposób wykorzystać różne walory brzmieniowe organów, interesujące pomysły harmoniczne, kolorystyczne oraz wiele elementów wirtuozowskich. Na jego dorobek składa się m. in. dziewięć symfonii organowych (1920–1933), cztery koncerty organowe (1938–1941) czy poemat *In paradisium* (1941).

Kolejnym istotnym filarem twórczości Feliksa Nowowiejskiego jest **muzyka wokalna**. Artysta działał jako dyrygent wielu zespołów chóralnych, zwłaszcza w trakcie pobytu w Poznaniu. Był aktywnym działaczem Wielkopolskiego Związku Kół Śpiewackich, jurorem wielu konkursów, a także twórcą wielu utworów chóralnych, przede wszystkim o tematyce patriotycznej (m. in. *Bitwa pod Racławicami* do słów Jerzego Żuławskiego, *Testament Bolesława Chrobrego* do słów Edmunda Ligockiego, Psalm 136 *Ojczyzna* w tłumaczeniu Jana Kochanowskiego, *Kantata o bohaterze* do słów Cypriana Kamila Norwida czy hymny, takie jak: górnośląski, pomorski, kaszubski, warmiński) oraz inspirowanej polską muzyką ludową, przede wszystkim warmińską, wielkopolską, kujawską, małopolską oraz z okolic Górnego Śląska (m. in. *Śpiewnik górnośląski*, *Warmijskie pieśni ludowe*, *Dziesięć regionalnych polskich pieśni ludowych*).

1

Utwór: Psalm 136 *Jeruzalem – Ojczyzna* op. 36 na chór mieszany i organy, autorstwa Feliksa Nowowiejskiego

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/PjdZtE4h>

Strona tytułowa zeszytu PSALM 136 „Ojczyzna”, autorstwa Feliksa Nowowiejskiego, Biblioteka Narodowa w Warszawie, polona.pl, domena publiczna (ilustracja); Feliks Nowowiejski, Psalm 136 „Jeruzalem – Ojczyzna” op. 36 na chór mieszany i organy, online-skills, CC BY 3.0

Feliks Nowowiejski komponował również **muzykę religijną** (m. in. 9 cykli mszalnych w języku polskim i łacińskim, psalmy, hymny kościelne, motety, kolędy czy opracowania *Veni Creator* czy *Stabat Mater*). Utwory te mogły być wykonywane zarówno podczas nabożeństw, jak i w salach koncertowych.

W twórczości Nowowiejskiego istotną rolę pełniły także **dzieła oratoryjne** – *Powrót syna marnotrawnego*, *Quo Vadis* i *Znalezienie św. Krzyża*. Jednym z najbardziej uznanych utworów Feliksa Nowowiejskiego jest *Quo Vadis* – [oratorium](#) inspirowane powieścią Henryka Sienkiewicza. Prawykonanie tego dzieła miało miejsce w 1909 r. w Amsterdamie, a do 1939 zostało wykonane ponad 200 razy na terenie Europy oraz Ameryki Północnej (m. in. w nowojorskiej Carnegie Hall czy na wystawie światowej w San Francisco) i Południowej. *Quo Vadis* to rodzaj pięcioczęściowej [kantaty](#) na sopran, baryton, bas, chór mieszany, organy i wielką orkiestrę symfoniczną. Utwór ten zbliżony jest do stylistyki Meyerbeera i Händla, przede wszystkim w kształtowaniu partii chóralnych. Język kompozytorski, którym operuje Nowowiejski można określić jako późnoromantyczny poprzez m. in. stosowanie licznych modulacji, monumentalizm formy, stosowanie motywów przewodnich czy rozbudowanej orkiestry.

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D9IghcXib>

Feliks Nowowiejski, „Quo Vadis” fragment sceny III „Katakumby”, online-skills, CC BY 3.0

Feliks Nowowiejski, „Quo Vadis” fragment sceny III „Katakumby”, online-skills, CC BY 3.0

Utwór: *Quo vadis*, scena III, autorstwa Feliksa Nowowiejskiego **Wykonawca:** Orkiestra Symfoniczna Warmińsko-Mazurskiej Filharmonii im. Feliksa Nowowiejskiego w Olsztynie, pod dyrygenturą Piotra Sułkowskiego. Kompozycja posiada zróżnicowane tempo zmieniające się w trakcie utworu. Cechuje się religijnym, hymnicznym charakterem.

Kolejnymi ważnymi gatunkami, w których Nowowiejski spełniał się twórczo, były **opery i balety**. Szczególnie istotna w tym zakresie stała się współpraca z poznańską sceną operową, gdzie po raz pierwszy wystawiano dzieła kompozytora: operę *Legenda Bałtyku* do libretta Wandy Szalay-Groele, balet *Wesele na wsi* (*Malowanki ludowe*), operę-balet *Tatry* (*Król Wichrów*). Opery i balety Feliksa Nowowiejskiego cieszyły się dużą popularnością zarówno w Polsce, jak i za granicą.

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D9IghcXib>

Feliks Nowowiejski, uwertura koncertowa „Legenda Bałtyku”, online-skills, CC BY 3.0

Feliks Nowowiejski, uwertura koncertowa „Legenda Bałtyku”, online-skills, CC BY 3.0

Utwór: Uwertura koncertowa *Legenda Bałtyku*, autorstwa Feliksa Nowowiejskiego

Wykonawca: SINFONIA VARSOVIA, pod dyrygenturą Grzegorza Nowaka. Utwór ten został odegrany w czasie dwunastego Międzynarodowego Festiwalu Muzycznego *Chopin i jego Europa*, który odbył się w Warszawie w dniach 15-30 sierpnia 2016 roku. Kompozycja posiada zróżnicowane tempo zmieniające się w trakcie utworu. Cechuje się żywiołowym charakterem.

Podsumowanie wiadomości

Feliks Nowowiejski stworzył wiele dzieł **symfonicznych**, wśród nich – cztery symfonie, poematy symfoniczne (*Beatrycze*, *Nina*, *Pożegnanie Ellenai*), **uwertury** (*Uwertura romantyczna*, *Konrad Wallenrod*, *Swaty polskie* oraz **koncerty instrumentalne** (wiolonczelowy, fortepianowy).

Z opisu twórczości Feliksa Nowowiejskiego, znajdującego się [na stronie internetowej poświęconej Salonowi Muzycznemu Feliksa Nowowiejskiego](#) Willa wśród róż, można wyczytać m. in.:

*Język kompozytorski Nowowiejskiego charakteryzuje się nie tylko różnorodnością gatunkową i mistrzowskim opanowaniem warsztatu kompozytorskiego, ale przede wszystkim bujną inwencją melodyczną i rozmachem w kształtowaniu formy. Nie był on nowatorem, pozostając w kręgu stylistyki późnego romantyzmu, chociaż w pisanych w latach trzydziestych cyklach pieśni na głos z fortepianem (m. in. *Róże dla Safo do poezji Marii Jasnorzewskiej-Pawlikowskiej*) muzyczną ekspresję uzyskał poprzez śmiały i bardzo interesujący dobór środków harmoniczych. Pomimo że krytycy ówcześni zarzucali muzyce Nowowiejskiego akademickość, brak autentyzmu i szablonowość, jego kompozycje zdobyły wielką popularność i uznanie słuchaczy.*

Warto pamiętać, że twórczość wszechstronnego polskiego kompozytora jest niezwykle bogata i wiele z jego utworów spoczywa do tej pory w formie rękopisów m.

in. przy Dziale Zbiorów Specjalnych Biblioteki Raczyńskich w Poznaniu, wciąż czekając na odkrycie i wykonanie.

Salon Muzyczny Feliksa Nowowiejskiego *Willa wśród róż*

Źródło: online skills.

Zadania

Ćwiczenie 1

Gdzie znajduje się Salon Muzyczny Feliksa Nowowiejskiego „Willa wśród róż”?

☐

w Poznaniu

☐

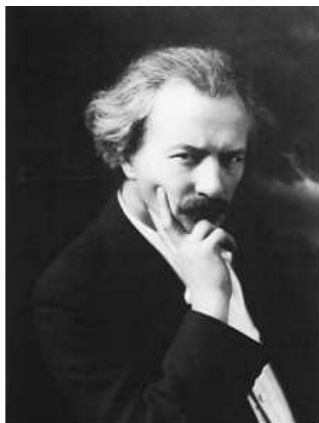
w Berlinie

☐

w Barczewie

Ćwiczenie 2

Przyjrzyj się wybranym grafikom prezentującym sylwetki wybitnych kompozytorów XX w., z którymi współpracował Feliks Nowowiejski. Przeciągając podane elementy przyporządkuj nazwiska artystów do ich wizerunków.

Ignacy Jan Paderewski

Antonín Dvořák

Gustav Mahler

Max Bruch

Ćwiczenie 3

Przeciągając podane elementy z prawej kolumny do lewej przyporządkuj tytuły utworów Feliksa Nowowiejskiego do odpowiednich gatunków i obsad wykonawczych.

„Symfonia” nr 9 F-dur op. 45

oratorium na sopran, baryton, bas,
chór mieszany, orkiestrę symfoniczną
i organy

„Rozumiem fal mowę” op. 16 nr 5

na głos z fortepianem

„Quo Vadis” op. 13

poemat symfoniczny według Juliusza
Słowackiego na klarnet i zwiększony
kwintet smyczkowy

„Pożegnanie Ellenai” op. 17 nr

organy

Ćwiczenie 4

Feliks Nowowiejski był nie tylko kompozytorem, ale także specjalizował się w innych dziedzinach muzycznych, zaznacz których.

☐ organizacja życia muzycznego

☐ gra na organach

☐ dyrygentura

Ćwiczenie 5

Wskaż miejsce, w którym Feliks Nowowiejski studiował w klasie Maxa Brucha.

☐ Wiedeń

☐ Praga

☐ Berlin

Ćwiczenie 6

Ile symfonii organowych skomponował Feliks Nowowiejski?

☐ 9

☐ 8

☐ 10

Ćwiczenie 7

Dokończ zdanie przeciągając właściwy element.

Feliks Nowowiejski w 1903 r. otrzymał prestiżową Nagrodę im. Ludwiga van Beethovena w Bonn, której fundatorem był .

Gustav Mahler

Max Bruch

Ignacy Jan Paderewski

Polecenie 1

Wyobraź sobie, że jesteś organizatorem koncertu promującego twórczość Feliksa Nowowiejskiego. Zaplanuj miejsce koncertu, wykonawców oraz repertuar, który mógłby zostać zaprezentowany podczas tego szczególnego wydarzenia artystycznego.

Polecenie 2

Zapoznaj się ze wskazanym – premierą opery Feliksa Nowowiejskiego *Legenda Bałtyku* (relacja z Teatru Wielkiego w Poznaniu im. Stanisława Moniuszki).

Przedstaw, w formie pisemnej, własne refleksje dotyczące wydarzenia zawartego w filmie oraz dotyczące twórczości Feliksa Nowowiejskiego.

Słownik pojęć

Kantata

niesceniczny utwór wokalny o budowie wieloczęściowej, złożony m. in. z arii, recytatywów, duetów, chórów.

Oratorium

niesceniczna forma wokально-instrumentalna o tematyce biblijnej, bądź religijnej.

Poemat symfoniczny

forma i gatunek muzyczny o swobodnej budowie, zależnej od treści pozamuzycznej inspirowanej najczęściej literaturą lub malarstwem.

Szambelan papieski

w XX w. oznaczał tytuł honorowy, jedną z najwyższych nominacji, która może zostać nadana osobie świeckiej przez papieża.

Źródło:

sjp.pwn.pl

Biblioteka muzyczna

Feliks Nowowiejski, „IX Symfonia organowa”, cz. III (fragment), Akademia Muzyczna im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy (AMFN), CC BY 3.0

Feliks Nowowiejski, „IX Symfonia organowa”, cz. III (fragment), Akademia Muzyczna im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy (AMFN), CC BY 3.0

- 2 Feliks Nowowiejski, „Walc” ze zbioru „Utwory na fortepian”, AMFN, CC BY 3.0
Feliks Nowowiejski, „Walc” ze zbioru „Utwory na fortepian”, AMFN, CC BY 3.0

Feliks Nowowiejski, „Rozumiem fal mowę” op. 16 nr 5 na głos i fortepian, AMFN, CC BY 3.0

3

Feliks Nowowiejski, „Rozumiem fal mowę” op. 16 nr 5 na głos i fortepian, AMFN, CC BY 3.0

4

Feliks Nowowiejski, „VII Symfonia organowa”, nr 8 (fragment), AMFN, CC BY 3.0
Feliks Nowowiejski, „VII Symfonia organowa”, nr 8 (fragment), AMFN, CC BY 3.0

5

Feliks Nowowiejski, Psalm 136 „Jeruzalem – Ojczyzna” op. 36 na chór mieszany i organy, online-skills, CC BY 3.0

Feliks Nowowiejski, Psalm 136 „Jeruzalem – Ojczyzna” op. 36 na chór mieszany i organy, online-skills, CC BY 3.0

6

Feliks Nowowiejski, „Quo Vadis” fragment sceny III „Katakumby”, online-skills, CC BY 3.0

Feliks Nowowiejski, „Quo Vadis” fragment sceny III „Katakumby”, online-skills, CC BY 3.0

7

Feliks Nowowiejski, uwertura koncertowa „Legenda Bałtyku”, online-skills, CC BY 3.0

Feliks Nowowiejski, uwertura koncertowa „Legenda Bałtyku”, online-skills, CC BY 3.0